

**«О РОДНАЯ ЗЯМЛЯ! ТЫ – КНІГА ВЕЧНАГА ЖЫЦЦЯ»:
МЕТАФАРЫ Ё ПАЭТЫЧНЫМ ДЫСКУРСЕ МАКСІМА ТАНКА**

Паэзія народнага паэта Беларусі Максіма Танка сагрэта дабрынёй і даверам да чалавека. Яна выходзіць з чытачоў душэўную прыгажосць, высокую інтэлектуальнасць, заклікае да філасофскіх раздумаў аб жыцці, аб чалавечстве. У творчасці Максіма Танка, якую можна смела разглядаць як люстэрка жыцця беларускага народа другой паловы ХХ стагоддзя, люстэрка нашай рэальнасці, арганічна спалучыліся вечныя і агульначалавечыя тэмы радзімы, роднага краю, беларускага народа, яго гісторыі і мовы, тэмы мастацтва і мастака, паэта і паэзіі, добра і зла, любові і нянавісці, ісціны, веры, сумлення, добра...

У сваёй творчай лабараторыі Максім Танк імкнуўся не толькі рэалістычна апісаць пэўныя факты і з'явы, перадаць змест пэўных падзей, але і выбраць такія словы і формы, якія б дапамаглі чытачу не толькі "паглынуць" гэты змест, але і убачыць глыбінны падтэкст, адчуць яго разгалінаваную асацыятыўнасць, умоўна зобразнасць. Не выпадкова паэт шырока выкарыстоўвае як традыцыйныя, так і новыя формы і жанры (паэмы, вершы, баллады, легенды, сагеты, оды, прытчы, дыялогі, верлібры, вершы-мініяцюры, алузіі і інш.).

Адной з адметных рыс творчай манеры Максіма Танка, яго стылю з'яўляецца ўмелае выкарыстанне вобразна-выяўленчых сродкаў, якія выступаюць у якасці спецыфічнага сродку рэалізацыі чалавекам яго пазнавальных адносін да акаляючага свету, спасціжэння ім межаў гэтага свету і разумення свайго месца ў неабмежаванай у часе і працягласці прасторы.

Максім Танк яскрава абыгрывае сэнсавыя магчымасці кожнага слова, закладзены ў ім вобразны патэнцыял. Таму ў яго творах часта гучаць шматлікія фальклорныя выразы і азначэнні, традыцыйныя і нетрадыцыйныя асацыятыўныя спалучэнні тыпу *залатое юнацтва, шэрая восень, сварлівае лета, панурая ноч, маўклівы камень, палыновы сум, гуллівая рэчка, плачучыя бярозы, крыштальныя вочы, непакорныя кручы* і інш. Паэт можа многа расказаць пра *вадроўніцу-вясну, бярозаньку-сястрыцу, красу-дзяўчыну, вочы-праменні, зязюльку-варажбітку, вайну-навальніцу, хмары-навалы, віхуры-вятры, агні-журавіны, смыкі-бароны, мары-сны, сляды-каляіны, нівы-разлогі* і інш. Ён можа гадзінамі весці аповед пра вецер, які можа *шумець, шаптаць, свістаць, галасіць, голасна тужыць, стагнаць, ныць, выць, плакаць, спяваць*, а таксама *«ткаць узорами сінія думы», «пробягаць каласістымі грывамі», гасіць запалкі, замятаць сляды, «расчыняць па-гаспадарску ўсе дзверы насцеж», біцца птушкай у вокны, іграць на жалейцы, гнаць раннюю зару, цалаваць рукі і твар, прыносіць весткі з*

далёкіх гоняў і далін, хваляваць жыта, хістаць прысады і інш. Паэт падслухаў, як «спяваюць жытнія разлогі», «звоняць сінія рэкі», «няе разгневаны буран», «за дубровай пакашлівае навальніца», «азвярэла стогне мора», «плача хмара без жалю», «абложны дождж шуміць, булькоча, хлюпае». Ён назіраў, як «дрэмле чарада бяроз плакучых», «мяцеліца заснула на звонкіх струнах соснаў, ёлак», «вясенні першы дождж заплакаў», «бор плюшчыць вочы», «шэры дождж шыбы аконныя ліжа».

Сярод усіх вобразна-выяўленчых сродкаў у паэтычных творах Максіма Танка найбольш пашыранымі з'яўляюцца субстантыўныя метафары (яны выражаюцца назоўнікамі), якія ў многім абумоўлены карцінай свету носбітаў мовы, той народнай сімволікай і традыцыйнымі жывымі ўяўленнямі аб рэаліях, прыметах і дзеяннях. Метафара выступае ў якасці найбольш прадуктыўнага сродку другаснай апасродкаванай намінацыі, універсальнага спосабу пазнання і канцэптуалізацыі свету. Яе называюць крыніцай і асновай усіх важнейшых феноменаў чалавечай культуры. Метафара паспяхова выконвае ролю своеасаблівай прызмы (лінзы), праз якую паэт успрымае, інтэрпрэтуе і катэгарызуе невакольную рэчаіснасць. Чалавек не толькі выражае свае думкі пры дапамозе метафар, але і мысліць метафарамі. Менавіта ў метафары і яе падсітэмах утрымліваецца імпліцытнае проціпастаўленне звычайнага бачання свету (яно адапавядае навуковым класіфікацыям і лагічнай карціне свету) і незвычайнага бачання свету, якое выяўляе індывідуальную сутнасць прадмета, яго спецыфіку. У выніку метафарычнага выкарыстання слова акрэсліваюцца новыя межы значэння, якія перасякаюцца з ужо вядомымі значэннямі ці ўтвараюць важныя семантычныя падкласы, для абзначэння якіх у мове не існуе простых і зразумелых адпаведнікаў.

Метафара адлюстроўвае аб'ектыўную рэчаіснасць ва ўсіх яе праяўленнях, у песняй сувязі і абумоўленасці ўсіх яе інгрэдыентаў і грунтуецца на падабенстве зрокавых і слыхавых успрыняццяў, эмацыянальна-псіхалагічных і смакавых уяўленняў, унутраных біялагічных асаблівасцей, колькасных і метрычных уласцівасцей (памераў, працягласці), на падабенстве вонкавага выгляду, формы, размяшчэння ў прасторы, функцыі і інш. У паэтычных творах Максіма Танка выкарыстоўваюцца самыя розныя тыпы метафар, якія класіфікуюцца ў залежнасці ад прыналежнасці зыходнага і выніковага лексіка-семантычных варыянтаў (у далейшым ЛСВ), зыходнай паняццёвай сферы (крыніцы матывацыі) і выніковай паняццёвай сферы (выніку метафарычнай экспансіі). Найбольш прадстаўнічымі ў творах Максіма Танка з'яўляюцца наступныя метафары: вонкавападабенчыя, лакатыўныя, акцыянальныя, квалітатыўныя, экзістэнцыяльныя, псіхалагічныя, гукавыя, квантытатыўныя, анімістычныя, зоамарфічныя, зоасемічныя, персаніфікаваныя, індывідуальна-аўтарскія і розныя іх камбінацыі.

1. Метафарычныя пераасэнсаванні па вонкавым падабенстве лічацца даволі рэгулярнымі, лёгка ўзнаўляльнымі і правільна зразумелымі ва ўмовах мінімальна кантэкставых сітуацый. Сферай-крыніцай такіх метафар

з'яўляецца практычна бясконцы свет ва ўсіх яго выявах і праяўленнях, дзе носбіты мовы знаходзяць пэўныя асацыяцыі і падабенствы з практычна неабмежаванай колькасцю прадметаў і з'яў рэчаіснасці.

Накіраванасць метафарычнай асацыятыўнасці па вонкавым падабентве не носіць строгай рэгламентацыі, з'яўляецца даволі неаднастайнай, шматбаковай, бо адлюстроўвае вельмі шырокі і мнагастайны спектр падабенстваў прадметаў. У гэтым шырокім спектры можна выдзеліць некалькі сэнсавых цэнтраў, якія актуалізуюцца ў працэсе метафарызацыі:

а) выцягнутасць, прадаўгаватасць: *А вуліц новыя **стужкі** Уплятаюцца чырванню ў бурны бясконцы паток; **Стужка** зары дагарае над садам; Зрэбны **дарогі ручнік** Сцелецца ў даль пад гару; **Пасмы дыму** ўюцца над бацькавай хатай; Рассцелюць нам нівы узорны **настольнік**;*

б) лінейнасць, роўнасць: ***Струны вуліц і мастоў** Штодзённым наліліся гулам; Дзе ні пойдзеш: **струны сонца**; **Струны рэк** гараць і ззяюць; **Пугі маланак** свішчуць Праз гул навальніцы; Кожная з гэтых галінаў [дрэва] – зялёны **прамень**; Цягнецца вырай крыклівым **шнуром**; Дарога – шэрая бясконцая **нітка** З вузламі памяці;*

в) акругласць: *Месяц надламаным **абаранкам** На сяле сабаку дражніць лустай; Раз дваццаць ворагі сціскалі Сзаё смяротнае **кальцо**;*

г) дугападобнасць: *Пад **дугой маласілка** Пяюць скрыпучыя палоззі; Спіць вёска нарачанская Пад месяца **дугі**; Жар-птушка ўпырхнула з **дугі** трамвая;*

д) сеткавасць: *Шэрая **сеткі хмар** захад імжой зацягнула; Зацягнула скалы **сеткай дажджавою**; Гэта песня прайшла праз гады і мury, **Павуцінне** парваўшы калючы **драцоў**;*

е) кудзельнасць, кужалнасць: *Азёры... забялелі. І думы кладуцца узорам на снежнай **кудзелі**; Вецер снежнага **кужалю** туга навіў;*

ё) пеністасць: *А за законам кудлатая мяцеліца Белай **пенай**, белай хмарай звонка **сцеліцца**; Шалее буры снежны **накіп**;*

ж) маршчыністасць: ***Маршчыны** зямлі; Привет, пяціглавы Бештау! Ты бачыў нямаля – Стагоддзі **маршчынамі** ўкрылі Чало тваіх скалаў;*

з) высачыня : *Люблю стаяць пад цяглай сасной — Пад звонкай **мачтай** залатой;*

і) звлістасць, ланцуговасць: *Першых заячых слядоў Глухія **петлі** забялелі; А побач – Роўныя два **ланцужкі** слядоў;*

к) лысаватасць: *Прыгрэтыя сонцам **лысіны** зямлі;*

л) чубатасць: *Ты [вёска] звесіш **чупрыну** саламяных стрэх.*

У працэс пераасэнсавання могуць уключацца самыя разнастайныя найменні рэалій, вонкавая форма якіх паслужыла асновай для метафарычных пераносаў. Нагадаем некаторыя з іх: **скіба** 'луста хлеба' → 'пласт узаранай зямлі'. *Трэба ўзараць ніву чорную, скібы ўзнятыя горкія ў засуху потам паліць; І прабівалася з-пад мокрых скіб Чырвоная падзольная іржа; ; **невад** 'вялікая рыбалоўная сетка' → 'павуціна'. *На ракіце звіяць невады павуціння; **грэбень** 'пласцінка з зубамі для расчэсвання валасоў' → 'верхні край, вершаліна дрэў'. *Зачапіўшыся за сасновы **грэбень**, калышацца сіняе***

неба; Залатога бору грэбень Пахне шышкамі, смалой; Грэбень дрымучых лясоў; **ручай** ‘невялікі натуральны вадзяны паток, які цячэ струменем’ → ‘пясчаная дарога’. А ручаі пясчаныя дарог Плывуць, губляюцца за далнім небасхілам; **свечка** ‘палачка з тлушчавага рэчыва з кнотам усярэдзіне, якая служыць для асвятлення’ → ‘тое, што па форме нагадвае свечку’. Свечкі гараць таполі Пад узлятаючай зарою; Свечкамі гараць бярозы У памінальны лістапад; **палатно** ‘гладкая льняная тканіна’ → ‘поле’. Зрэбныя ніваў палотны; **сузор’е** ‘участак зорнага неба’ → ‘тое, што нагадвае сузор’е’. Пасінелі, зашумелі хвалі, І лілей сузор’і паўспывалі; Успыхнулі сузор’і журавін.

Пэўныя аналогіі прасочваюцца ў структурах полісемантаў з першаснымі лексіка-семантычнымі варыянтамі найменняў галаўных убораў, посуду, прадметаў хатняга ўжытку і іншых тэматычных груп: Падасінавікаў у чырвоных **берэтах** Пад старою асінай знайшоў; У баравіка пад лён зязюльчын нават **шапкі** колер; А як настала ночанька, **Серп** месяца заззяў; Блішчыць у небе месяца **нарог**; Шторм цягне з сабой цёмру волакам, Разбіўшы **пасудзіну** месяца На рыфах грымотнага воблака; Аблокі пабліскаючы **падковамі** маланак; Усё тут было, нібы казачны сон: Каменні, і людзі, і горад, І вытканы ў зоры **лябёс парасон**; Пад аблокі **іскраў сноп** З громам паляцеў.

Найменні упрыгожанняў і каштоўных камянёў выступаюць у якасці крыніцы метафарычных ЛСВ, адрасчаным якіх з’яўляюцца семантычныя палі ‘кропля расы, вады’, ‘зорнае свяціла’: Гоніць вецер галасы – коціць пацеркі расы; Ты чуйна слухаеш, прытк, Як звоняць перлы вадзяныя; Ты на беразе сядзела ціха над ракой, Перлы зор перасыпала на падол рукой.

Распаўсюджанымі ў творах Максіма Танка з’яўляюцца саматычныя пераасэнсаванні, якія ўключаюцца ў агульную мадэль па вонкавым падабенстве і ажыццяўляюцца ў кірунку ад назваў частак цела жывёл і чалавечага арганізма на разнастайныя прадметы. Ён [вятрак] нястомна махае Драўлянымі **крыламі**; І рвуцца, палаючы, **крылы сцягоў** у прастор; **Крыло** белай **лусцінкі**; А вокны з-пад **броваў** кудлатых Глядзяць з-пад заваяных **стрэх**; Таму я толькі не загінуў, Што на скалістых на **хрыбтах**, Як раіў праваднік, адкінуў Сваю пяўпэўненасць і страх; Піў на сустрэчах, на заручынах Віно з біклагаў і **рагоў**. З **рога** месяца лілася цішыня; Ляцелі... з **грывай агню** цягнікі; Хмар звісаючыя **грывы**; Нёман з пены кудлатую **грыву** завіў; **Стрэх** саламяныя **грывы**; Аж гнуцца тундравыя хвоі Ды асядаюць **плечы гор**.

Многія пераносныя ЛСВ развіваюцца ў кірунку батанічнай наменклатуры, звязанай з атаясамліваннем саматызмаў са ствалом і галінкамі дрэў, лістамі і сцяблінамі раслін, пялёсткамі і інш.: А покуль я твой [бярозы] **стан** высокі Рукою пешчу, не шкадуў І веснавым бруістым сокам За нашу дружбу пачастуй; Узышло сонца – Раскрыла **вочы** кветка; Раптам зашасталі **хвояў** дрымучыя **лапы**; У свае вузлаватыя **пальцы** **сукоў** свішча

дуб; Але ж там перашум яго [ветру] застаўся, што сеецца праз **пальцы веця; Лычамі** расхінуўшы зяленіва заслон, Загараюць гарбузы з гуркамі.

Па адваротнай метафарычнай мадэлі (ад назваў розных прадметаў побыту на галаву чалавека) развіліся значэнні ў полісемантаў *качан і цэбар*. Такія пераносы характарызуюцца асаблівай канататыўнай насычанасцю з адценнем неадабральнасці, насмешлівасці: *Крычаў, вылазячы-з-пад тапчана, баўтрук, схваўшы галаву – сівы качан: Улан у хаце Баўтрука сядзеў, Падпёршы п'яны цэбар-галаву*.

Афарыстычны характар набыў выраз М.Танка з удала выкарыстанай метафараў *джала: Пакуль не ступілася джала разца І рукі ад працы не морацца, Я мушу пакінуць адбітак жыцця На камні, жалезе і золаце*.

У некаторых творах назіраецца паслядоўнае нанізванне вонкавападабных метафар, што дазваляе аўтару стварыць шматгранны і ўсебаковы малюнак, у якім увага акцэнтуюцца на неабходных і важных у дадзеным кантэксце адценнях і гранях аб'екта апісання: *А ў садзе ўсё ападаюць і ападаюць Яблыкі грому, бомы расы І кроплі маланак; Сярод модніц Нарачанскае краіны Хто зраўняецца З красуняю-рабінай? То ў вясковай Белай квецені — хусцінцы, То ўся лелам У зялёных завушніцах*. Па-мастацку ўмела выкарыстоўваецца прыём нанізвання метафар у вершы «Каля мора». У першых яго сямі радках сустрачаюцца пераносныя ЛСВ полісемантаў *вадаспад, золата, казка, шнур, вяселька*, генітыўныя дапаўненні *каса, каралі і* эпітэты *крылаты, залацісты*: *На каленях маіх Вадаспад тваіх кос. Не магу сабраць гэтага золата, Асушыць кроплі рос На крылатых брывах маёй казкі. І зайзрошчу шнур залатых караль, Што вяселькай абвіў яе шыю*.

2. Лакатыўныя метафары (лац. *locativus* 'мясцовасць') у паэзіі Максіма Танка рэалізуюць рэцыпентныя значэнні 'размяшчэнне ў канкрэтных прасторавых фрагментах'. Сема 'размяшчэнне зверху' аб'ядноўвае першасны і другасны ЛСВ назоўніка *страха: Часам месяц, бяздомны бадзяга, забярэцца на сярхі дзіравыя хмар*. У сэнсавай структуры полісеманта *скляпенне*, фіксуецца лакатыўны ЛСВ 'купал неба; небасхіл': *Сабралася людскіх трагедыяй столькі, што не змясціў бы іх і пад скляпеннем неба*.

У структуры полісемантаў можа ўказвацца пэўнае месца незалежна ад яго размяшчэння ў прасторы. Пры гэтым прыводзяцца розныя характаралагічныя прыметы гэтага месца, больш поўнае ці павярхоўнае яго апісанне з розных пункту гледжання: *пекла* 'паводле рэлігійных уяўленняў, месца, дзе церпяць вечныя пакуты душы памёршых грэшнікаў' → 'месца, дзе адбываюцца небяспечныя, жажлівыя падзеі. *І мы прайшлі праз пекла барацьбы; лабірынт* 'будынак з складанымі, забытанымі хадамі' → 'вельмі складанае, забытанае месца'. *У гэтым горным лабірынце Шмат можа нечаканасцей таіцца; І мы ўрываемся ў лабірынты каналаў; І часам, заблудзіўшы У лабірынце хвой, Знаходзілі сябе Па адгалосках рэха*.

Па традыцыйнай формуле 'жыллё птушак, насякомых, паўзуноў' → 'бацькоўскі дом, месца жыхарства' развіваецца метафарычны ЛСВ у слова гняздо: *Яны вярталіся да родных гнёзд, дамоў*.

Значную па колькасці групу складаюць лакатыўныя метафары з рэцыпіентным значэннем ‘покрыва (звычайна снежнае)’, ‘тое, што пакрывае, ахутвае сабой што-небудзь’. Уключэнне такіх метафар у лакатыўны тып даволі ўмоўнае, бо прыметы ‘размяшчэнне зверху’, ‘ахутванне’, ‘ахінанне’, ‘агортванне’ актуалізуюцца не ў чыстым выглядзе, а ў спалучэнні з семамі ‘вонкавае падабенства’, ‘падабенства па колеры’ і інш. Па гэтай прычыне такія метафары могуць уключацца ў іншыя класіфікацыйныя тыпы (напрыклад, квалітатыўны, вонкавападабенчы і інш.). У якасці сферы-крыніцы такіх метафар Максім Танк выкарыстоўвае найменні адзення, тканых вырабаў, прасцін і інш. (*абрус, дыван, кашуля, світка, папах, саван, столка, завеса*): *Палямі, лясамі – зялёным абрусам, Сярэбранымі рэкамі, песнямі жней Квітнееш ты наша зямля Беларусі; Сонца залатой пагодай дываны жытоў абмыла; Зялёнай руні дываны; Дываны сенажацяў і сініх азёр; Шырокія дываны палёў; У белай кужэльнай кашулі сосны і ёлкі стаяць, нівы пад снегам заснулі – іскрыцца снежная гладзь; Накрыла ноч мяне сваёй світкай; Прыкрыў [Бештаў] галаву сваю Цёмнай папахай хмары; Калі ж варожыя палкі Прыйшлі таптаць маё радзіму, — Іх ахінуў ты ў саван дыму І кінуў мёртвыя пяскі На іх бяспаспартныя магілы; Хмары развясці Грываў чорныя столкі; Сонца ўздымае туману завесу.*

3. Акцыянальныя метафары (лац. *aktio* ‘дзеянне’) заснаваны на аднолькавасці функцый, падабенстве дзеянняў, якія ўтвараюцца рознымі прадметамі. Функцыянальнае прызначэнне прадметаў і з’яў аб’ектаўнай рэчаіснасці, іх ролевая нагрузка служыць, з аднаго боку, сродкам іх дыферэнцыяцыі, а з другога – сродкам іх інтэграцыі. Па аднолькавых (ці падобных) дзеяннях і функцыях у адзін клас аб’ядноўваюцца самыя разнастайныя рэаліі (як падобныя па вонкавым выглядзе, так і абсалютна розныя). Менавіта таму інварыянтныя семы, якія служаць сэнсавай звязкай зыходных і вытворчых ЛСВ, знаходзяцца не на паверхні, а ў глыбіні сэнсавых структур полісемантаў. У працэсе метафарызацыі звычайна актуалізуюцца тыя дзеянні, якія ў пэўнай ступені адносяцца да чалавека, з’яўляючыся крытэрыем выражэння пэўных каштоўнасцей і пэўных адносін паміж людзьмі. Большасць такіх метафар у тлумачальных слоўніках суправаджаецца функцыянальнымі ўказаннямі тыпу ‘*тое, што...*’. Праілюструем гэта некалькімі прыкладамі: а) ‘непаразуменне, тое, што раз’ядноўвае, раздзяляе каго-небудзь з кім-небудзь’: *Ты схавалася за сценамі маўчання. І я не магу іх разбурыць Нават песняй*; б) ‘тое, што злучае, аб’ядноўвае каго-, што-небудзь’ *І сёння мост дружбы, Нібы небазвод, Трымаем на спінах апорных.*

Функцыі ‘адмыканне, замыканне замка’ і ‘магчымасць для разгадкі, разумення каго- ці чаго-небудзь, для авалодання чым-небудзь’ суіснуюць у межах структуры полісеманта *ключ*: *А можа, там прыдбаю і ключы, Якія ты закінула ўначы, Ключы ад ішчасця, мар маіх і сноў, Каб да цябе яшчэ раз не прыйшоў; Я табе прынёс як дар Ад Скарыны-бацькі кнігу – Беларускі лемантар. Гэта – ключ ад скарбаў нашай Мовы матчынай...* Прыкладна такая ж семантычная скіраванасць назіраецца ў полісеманта *кніга*:

‘друкаванае (рукапіснае) выданне, твор’ → ‘тое, з чаго можна атрымаць якія-небудзь звесткі (пра пушчу)’. *Люблю я заглыбляцца ў нашу пушчу – Спрадвечна зелянеючую кнігу.*

Вялікай па колькасным складзе з’яўляецца група са значэннем празмернасці, бурнасці праяўлення прыродных з’яў. Акцыянальнасць у гэтай групе носіць сінкрэтычны характар, і яе асноўныя інгрэдыенты ‘інтэнсіўнасць’, ‘імклівасць’, ‘бурнасць’, ‘моц’, ‘вялікая сіла’ выяўляюцца ў спалучэнні з семамі ‘агульнае знешняе падабенства’, ‘квалітатыўнасць’. Менавіта па гэтай прычыне многія з ЛСВ пазначаюцца двума-трыма маркерамі і ўключаюцца ў розныя тыпы метафар. У якасці сферы-крыніцы «прыродных» метафар выступаюць кампаненты тых семантычных палёў, у якіх прама ці ўскосна закладзена акцыянальная сема. Метафарызацыі падвяргаюцца кампаненты наступных тэматычных груп:

а) псіхічны стан чалавека, ахопленнага буянствам ці вялікім гневамі (*шал, шаленства*): *Месяц **шалу** веснавога і квітнення Понараці перад першымі пеўнямі; Бушавала буйнай зелены **шаленства**; І колер хустак і спадніц З барвовасцю прысадаў Імпрэсіянісцкім зыхаціць **Шаленствам** лістапада;*

б) завея, мяцельца (*мяцель*): *З балот крыніцы вецер-сухавей, З-пад сініх зор на стрэхах, на траве Вішнёвую ўздымаючы **мяцель**;*

в) лавіна снегу, лёду (*лавіна*): *І ажылі стагоднія дубы і хвой, Што на плячах сваіх трымалі неба З **лавінамі** зрымот і бліскавіц;*

г) нашэсце ворага (*навала*): *Але **навалу** хмар цяжкіх Стрымалі, выгнуўшыся, хвой; Дзень новы без хмарнай **навалы**; Калісьці, узлятаючы на крылах, я Стараўся праз **навалу** хмар прабіцца.*

4. Квалітатыўныя метафары (лац. *qualitas* ‘якасць’) высвятляюць істотную пэўнасць, адметнасць прадмета, указваюць на характэрныя адзнакі, найбольш значныя рытмы, якімі адрозніваецца адзін прадмет (асоба) ад другога. Асновай для ўтварэння квалітатыўных метафар могуць служыць самыя розныя якасці і ўласцівасці прадмета, падабенства якіх выяўляецца ва ўзаемадзеянні з іншымі прадметамі. Пры метафарызацыі ў пераважнай большасці ўвага засяроджваецца на храматычных колерах (колерах вясёлкі), якія характарызуюцца насычанасцю і яркасцю. Дакладнаму выражэнню шырокай колеравай палітры ў многім садзейнічае прыцягненне розных тэматычных груп, з кампанентамі якіх атаясамліваюцца каларатывы. У творах Максіма Танка часцей за ўсё метафарычныя колеранайменні назіраюцца ў групе найменняў каштоўных камянёў, сплаваў, мінералаў (*золата, пазалота, серабро, аквамарын, бронза*): *Пераліваецца **золата** ніў З сінявою азёраў; Шчырае **золата** нашых хлябоў; Цяжкое **золата** калоссяў; Я іду іжменяй Гладжу каласы свежага ячменю ў **золаце** расы; Яно [юнацтва] вяртаецца, бы ў час вясенні вырай, яно на кожнай вуліцы ўстае, гарыць у вераснёвай **пазалоце**; Як доўга не гасне вячэрняй парой Зары веснавой **пазалота**; Праз люк палюбаваўся Нябёсаў **пазалотай**; І тонуць рыбацкія сеткі ў жывое азёр **серабро**; Восень... кусты і травы прыбрала **Серабром***

павуціння; [Сонца] ... плыве і, як вугаль распалены, гіне У хваль закіпаючым аквамарыне.

У асобных тэкставых фрагментах ужываецца некалькі колеравых метафар, якія ў сукупнасці ствараюць яркую дынамічную карціну з паслядоўным апісаннем, пералічэннем пэўных падзей і фактаў (часцей за ўсё прыродных): *Сонца палае, Плавіць хваль **серабро**, Плавіць **золата** пляжа; А вятры шпуляюць з Захаду на ўсход Чаўнакі з утокамі Шэрых дажджоў, **Золатам** лістоў, **Серабром** павуціння І прымаразкаў; Пісьмёны дрэў... пісалі дажджы, Снягі, вятры На **серабры** Бярозавай кары, На **бронзе** сосен...*

Чывоная афарбоўка гарызонта пры захадзе сонца, а таксама чырвань пладоў, кветак, лістоты актуалізуюцца ў структуры назоўнікаў *вогнішча, агонь, полымя: Пры вогнішчы вячэрняе зары Я на ўзбярэжжы Буга іх чакаю Вогнішча спелай рабіны; Вогнішчы рабін; Вогнішча, якім палае мак; Восень агонь распаліла з асенняга лісця; А ён [бэз] расцвіў, агнём гарыць; . Полымя вячэрняе зары; Дзесь голуб хукае на полымя зары; І вось загарэлася полымя кветак; Полымя рабін; Чырвонае полымя сцягоў; Адгарнуў чупрыну музыкант З полымем вячэрняга загару.*

Максім Танк удала выкарыстоўвае каларатывы *снег, шэрань*, якія ўказваюць на бель, сівізну валасоў: *На власях — івы снег, як на сасне маладой; Прыпарушыла скроні ўжэ шэрань Штармавых перажытых гадоў.*

У працэсе метафарызацыі могуць актуалізавацца наступныя квалітатыўныя прыметы:

а) звязнасць, адзінства, цэльнасць: *Бо гэта люстэрка, што сёння прынёс, Адліў я з цудоўнага **славу**: З крынічных пясчынак, блакіту нябёс, З кахання, і мары, і славы; Смерць можа развязаць Усе **вузлы** жыцця; Мы звязаны з табой **Вузломі** ўсіх дарог;*

б) спакойнасць, гладкасць паверхні вады: *Вячэрняе **люстра** вады Распырскалася па вяслom; Балотныя жылі тут цені У люстры дрэмлючай ракі; У **люстры** свель адбіліся жыты; Дзяўчына ж крылатаю чайкай з тых год... над **люстрам** азёраў, прасторами вод, шукаючы мілага, кружыць;*

в) дабрата, сардэчнасць, душэўная цеплыня: *Мы пазналі за гэты час многа: поле бітвы, паўночную сцюжу, **цяпло** братняй спагады і дружбы; **Святло** ў ягоным сэрцы;*

г) незвычайнасць, дзівоснасць, цуд: *Ноч ткала **казку** з перлаў чорных З далёкіх слоў ў мазаікі узор.*

Асобныя ЛСВ квалітатыўнага тыпу адлюстроўваюць адмоўныя з'явы, рысы, уласцівасці. Актуалізавацца ў працэсе метафарызацыі могуць такія пеяратыўныя прыметы, як адсталасць, невуцтва, заскарузласць: *Народ пранясе цябе, родная мова, праз **цёмру** і годы змаганняў суровых; Мы яшчэ ўсіх шляхоў не апелі, Не змялі з жыцця нашага **плесняў**; Глушэц-рэцэнзент, які праз цытаты, пакрытыя **плесняй**, Глядзіць на людзей, на падзеі, на свет. Навязванне неабгрунтаванай шаблоннасці выражаецца ў структуры назоўніка ярлык: *Свіны кароль ці туз фабрычны Ярлык на творчасці налёпіць І над табой паставіць клічнік.**

У некаторых выпадках метафары ўказваюць на вышэйшую ступень развіцця, праяўлення чаго-небудзь: *Зараз высіцца Перада мной Неабсяжная і найцяжэйшая З прыжыццёвых вяршынь.*

5. Экзістэнцыяльныя метафары (лац. *exsistentia* ‘існаванне’) атрымліваюць сваё выражэнне ў катэгорыях быцця і суіснавання, якія дыферэнцуюцца па часавай, прасторавай і семантычнай прымеце. Яны арыентаваны на выяўленне разнастайных аспектаў быцця чалавека, яго дзейнасці, асаблівасцей успрымання, разумення і ацэньвання асобай жыцця і навакольнай рэчаіснасці. Асноўны змест такіх метафар — духоўныя асновы быцця, месца чалавека ў светабудове, яго непарыўныя сувязі з навакольным светам.

Поле, арэна дзейнасці М.Танк параўноўвае са сцэнай, а пэўны перыяд, этап у жыцці чалавека – са старонкай: *Сыграў на сцэне жыцця многія ролі; Гартаючы Жыцця свайго старонкі, Шмат бачу Дат, падзей, імён; Старонкі дзіўныя яе жыцця яшчэ не ўсведомлены.*

На фоне ўсіх экзістэнцыяльных метафар рэальна вылучаецца група філасофскага кірунку, метафарычныя пераасэнсаванні ў якой звязаны з сімвалізацыяй жыццёвага шляху чалавека, яго долі, лёсу, адлюстраваннем жыццёвых выпрабаванняў, нягод, складаных і цяжкіх сітуацый, з якімі даводзіцца сустракацца чалавеку, з канстатацыяй апошняга шляху чалавека, яго смерці, пагібелі. І гэта зразумела. Філасофскія пытанні жыцця і смерці засёды хвалявалі чалавека. Як маленькая часцінка бясконцага ў часе і прасторы сусвету, чалавек заўсёды шукнуўся адказаць на самыя разнастайныя пытанні існасці: *Хто мы такія, і адкуль бярэ пачатак род чалавечы? З’яўляемся мы сапраўднымі гаспадарамі ўласнага жыцця ці абраннікамі лёсу? Можам змяніць жыццёвую каляю ці ідзём па вызначаным Богам шляху? Ці ёсць сэнс жыцця, і што будзе ў самым канцы? На гэтыя і іншыя пытанні спрабуе адказаць і Максім Танк.*

Асацыяцыі жыцця чалавека з рэаліямі, па якіх чалавеку прыходзіцца хадзіць і ездзіць, лічацца традыцыйнымі. У парадыгме такіх рэалій лідзіруе дарога. Субстантывы *дарога, сцежка, шлях, гасцінец, каляіна* Максім Танк ужывае ў традыцыйным значэнні ‘жыццёвы шлях’: *Эх вы, **дарогі** жыцця; Пайшлі у жыццё непрацёртай **дарогай**; Шмат сёння пройдзена **Дарог** жыццёвых; Здаецца, ўсё ў жыццёвую **дарогу** З сабой узяў, каб не трывожыць Бога; Каб яшчэ раз на **сцежкі** глянуць жыцця мінулага свайго; На **шляху** жыцця страчаў я шмат людзей; Прайсці **шлях** жыццёвы, бясконцы; Лічы, што недарма прайшлі Твае **гасцінцы** на зямлі; Пойдзеш у жыццё **каляінай** няроўнаю; Шляхоў юнацкіх **каляіны**, з якіх пайшоў я ваяваць.* У паэтычным дыскурсе Максіма Танка нярэдка ўжываецца некалькі сінанімічных метафар, якія ў сукупнасці падкрэсліваюць складанасць жыцця, смеласць і адвагу чалавека, яго гатоўнасць прайсці праз любыя жыццёвыя нягоды: *Сустрэнемся, можа, Яшчэ мы з табой На гэтых **шляхах**, На бясконцых **этапах** Шчасліваю, лепшай парой; Няхай сабе па **прыгарку** крутым, Па **кручах сцежка** павядзе мая, Але не толькі ты, ніхто ў жыцці Мяне не змусіць век з яе сысці.*

Жыццё чалавека, як вядома, складаецца не толькі з сонечных і шчаслівых дзён. Няшчасце ў пэўнай ступені загартуе людзей, робіць іх моцнымі, адкрывае ў іх характарах невядомыя раней сілы. Цяжкія жыццёвыя выпрабаванні даволі часта асацыіруюцца з бурай, сцюжай, навальніцай: *Не страшны нам буры, ліхія нягоды; Не любіў перад бурай схіляцца; Плылі, сціраліся гадзіны ў жыццёвых бурах на зямлі; Толькі я, зведаўшы ўсё: сцюжу, няволю, астрогі.., быць чалавекам я рад; Там у не знаў я зморы, стомы У навальніцах, барацьбе; На нівах батрачых не век панаваць навальніцам зімы.* Прыкладна ў гэтым жа значэнні ў Максіма Танка ўжываюцца назоўнікі *цяжар*, *груз*: *Таму ніколі не дзялюся Цяжарам тых гадоў сваіх; Я ўпершыню адчуў Увесь цяжар жыцця І марнасць усялякай пісаніны; Думаў так і я, дарэчы, Покуль груз жыцця і смерці Каменем не лёг на плечы;*

Празрыстыя сэнсавыя сувязі прамога і пераноснага ЛСВ полісемантаў пуга і аковы, ярмо, хамут лёгка ўкладваюцца ў мадэль семантычнай дэрывацыі з другаснымі ЛСВ 'тое, што прыгнятае, пазбаўляе волі, творчай дзейнасці': *Тапары і косы адвайстрыць ізноў нам, Каб з зямлі гаротнай пугы пазрываць; Чуюць, што даўно пара ім людзмі звацца, Векавыя пугы разрываць пара; Мы першыя знішчылі пугы паволі; Векавыя апалі аковы; Крывасмокі-ворагі загоняць у ярмо; Увесь час Толькі і чую: – Ты абавязаны!.. – Ты ў даўгу!.. – Ты мусіш!.. – Ты абавязаны... І ніхто не бачыць, Што ад гэтага хамута Ёсць абмулены Плечы.*

З вясной у большасці пісьменнікаў звязана ўяўленне пра маладосць, светлую пару жыцця, творчы ўздым. Такі вобраз вясны трывала замацаваўся ў літаратуры, адназначна ўспрымаецца носбітамі мовы і лічыцца узуальным. У такім значэнні гэта назва перыяда года (як і іншых перыядаў года) ужываецца ў вершах Максіма Танка. *Адзівалі мае вёсны недзе, А шляхі перакрыў снегапад; І калі адгасцявіць паспелі Мае вёсны, леты, весені і зімы!*

Сталасць – перыяд, калі чалавек «ажыццявіўся», «здзейсніўся», выхаваў дзяцей і ўжо не чакае ад жыцця ніякіх карэнных змен, – гэта вечар, змярканне жыцця: *І ўсё ж рад я гэтай стрэчы, Што ўспаміны абудзіла, Веснім сонцам азарыла Мой асенні позні вечар.* Старасць, на думку паэта, не дазваляе чалавеку расслабіцца, а, наадварот, ускладае шэраг абавязкаў і спраў: *Старасць – час, калі не маееш права, Апроч сну, адпачынку, спакою, Ні на дзень адкласці свае справы, Стрэчы з радасцю або з бядою, Незакончанай стрэчкі з сябрамі, Незасеянай нівы весняй, Недапітай чаркі з гасцямі, Недапетай песні.* Са сталай парой жыцця ў Максіма Танка асацыіруюцца слова *схіл*: *Што сваёй Музе рупнай, працавітай Я падару на схіле сваіх лет?*

Да ліку індывідуальна-аўтарскіх неабходна аднесці назоўнікі *паняверка* і *схоў*, ужытыя Максімам Танкам у значэннях 'цяжкае жыццё', 'смерць': *Жыццё наша – жыццё-паняверка. Вечна мазоль на руках, а без хлеба; Асуджаюць, што ты выбраў смерць – Апошні схоў ад жыццёвых нягод, Быццам іх нельга было перажыць.*

6. Псіхалагічныя метафары апасродкавана выражаць унутраны стан чалавека, яго эмоцыі, пачуцці, перажыванні, асаблівасці характару і

духоўнага складу асобы, яе тэмперамент, паводзіны, уклад жыцця, адносіны да іншых людзей і мн. інш. Такі тып метафар адлюстроўвае пазнавальную, матывацыйна-афектыўную, аперацыйную і іншыя праяўленні псіхікі чалавека, абумоўленыя прычынамі біялагічнага і сацыяльнага характару. Пераносныя ЛСВ субстантываў *жар*, *пажар* выражаюць запал, натхненне, захапленне: *У поглядзе – жар залаты; Жар вуснаў ніяк пагасіць не магла ты; Толькі боль не сціхае ў грудзях, быццам вогнішча, дыхае жарам. Як і чым гэты жар пагасіць; І кахання пажары час зацепіць у сэрцы.* Пераасэнванне ў структуры назоўніка прыліў ажыццяўляецца ў кірунку ад назвы перыядычнага пад'ёму ўзроўню мора, акіяна: *І ў сэрцы маладым прыліў магутных сіл.*

Значэнне 'маладзецкі запал, уздым' фіксуецца ў структуры слоў *золак*, гімн: *Эх, весела з рэхам вясеннім спаткацца І гулка адклікнуцца песняй вясёлай, Калі маеш вёсен адных толькі дваццаць І ў сэрцы гарачы вішнёвы іх золак; Грае няхай маладосць у крыві Гімнамі новага дн!*

У сэнсавай сруктуры полісеманта *палон* фіксуецца ЛСВ 'стан залежнасці, падпарадкавання каму-небудзь, звязаны з любоўным пачуццём': *Казала, на далонях ты Чытаеш лёс любога. А як жа трапіла тады Ты ў мой палон, нябога? Назоўнік ірам М.Танк выкарыстоўвае ў пераносным значэнні 'душэўная рана': Усё вішнёвым снегам замяло, Застаўся ў памяці балючы ірам.*

У межах адной сінтаксічнай канструкцыі часам спалучаюцца антонімы, дзякуючы якім аўтару ўдаецца стварыць яркі энантыясемічны малюнак: *Мы пазналі за гэты час многа: поле бітвы, паўночную сцюжу, цяпло братняй спагады і дружбы; Абрыдла ўсё ў вандроўцы дальняй — Чужая соль і хлеб чужы, І штыль, і шторм дзесяцібальны, З якім нялёгка падружыць.*

7. Метафарычныя пераасэнсаванні гукавога тыпу характарызуюцца антрапамарфізмам і звычайна ажыццяўляюцца ў кірунку ад гукаў чалавека на падобныя ў нечым шум дрэў і ветру, гул грому, журчанне вады, усплёск хваль, спеў і пачэбятанне птушак (мова, песня, спеў, напеў, гоман, гамонка, спрэчка, усхліп, плач, стогн): *Неўміручая мова маіх лясоў, азёр і траў; Гэта было ў тую восень, Шчодрую на грыбы, на журавіны, На развітальныя песні журавоў; І наплылі дні, быццам журавы Над свежымі пакосамі травы, У звоне камарыных песняў, кос; Ды аддаляецца, звініць Спеў палазоў і глухне недзе; Спеў родных рэк, палёў, вятроў і дрэў; Спеў цвыркуна сіратлівы; З тых дзён, поўных чараў казкі, Пад напеў дарожных лоз, Стаў я песняром сялянскім Гэтых сцежак і бяроз; Лавілі мы ўсходняга ветру напеў; Гоман птушак сціх; Гамонка празрыстых крыніц; Чуецца гамонка ручая; Настаў вушы на цішу, На гамонку лясоў, На лугоў перагуды; Пад снежныя ўсхліпы мяцеліцы на варце стаіш; Як толькі на альховыя сукі Навесіць дзень зару, цецерукі Падымуць спрэчку п'яную і шум; Пачуўся шум у сасняку, Шум бароў і плач птушыны; Часамі вецер з плёсаў прынясе плач кнігавак; Пачуеш стогн паднёманскіх бароў; Стогны чаек.*

Птушыны спеў, шум ветру, шэлест лістоты і інш. у многіх выпадках асацыіруюцца з меладычнасцю і музыкальнасцю гукаў, выкананнем пэўнай

мелодыі, песні, музычнага твора. У якасці крыніцы матывацыі для выражэння такіх гукаў выступаюць першасныя ЛСВ полісемантаў *рэчытаць, рэквіем, хор, канцэрт, частушка, нацюрн, кантата, сімфонія*: *І вось над намі сосны хорам Свой пачалі **рэчытаць**; І вятры з журавамі **Рэквіем** пратрубілі; Хвалюе радасны птушыны **хор**; Птушак **хор** многагалосы; І салаўі на вечарах Даюць свае **канцэрты**; У лесе птушыны **канцэрт**; Пад сасновыя **частушкі** п'яны вецер завірыў; У запечку знаёмы **нацюрн** цвіркуноў; І слухаю праз шапаценне лісця... **кантату** ахрыплага пёўня; Мінск устае ў **сімфоніі** гудкоў.*

У пераносных ЛСВ полісемантаў *гром, скарга* ўвага засяроджваецца на гучанні музычных інструментаў (цымбалаў, скрыпкі, літаўраў): *Хутчэй давайце, скрыпачы, Чырвоны **гром** сваім цымбалам! **Гром** цымбалаў кінуй п'яны музыкант; **Скарга** самотная скрыпкі;*

Гукавыя метафарычныя пераасэнсаванні з'яўляюцца найбольш пашыранымі ў творах Максіма Танка. Даволі часта паэт зыкарыстоўвае прыём ланцужковасці метафар, які дазваляе стварыць насычаную гукавую «палітру» з акцэнтацыяй увагі на гуках рознай ступені і вышыні гучання, на паслядоўнасці пералічэння якіх-небудзь аднародных гукаў (прыродных, жывёльных, музычных і інш.): *Дзень быў перагружан навалам падзей: то **смах** салаўіны, то ўсхліны, То жаб **пераклічка** ў траве і вадзе; Настаў вушы на цішу, На **гамонку** лясцоў, На лугоў **перагуды**, На крыніц **перазваны**; І раптам – Выкліковы **звон** гітары, Заманлівы **смах** скрыпкі, Раўнівы **бой** бубна; Пад **воплескі** літаўраў, Пад **крык** трамбонаў, Захапленне скрыпак...выбіраюць Каралеву Прыгажосці; Мінск устае з заслоны ночы хмарнай, Мінск устае ў **сімфоніі** гудкоў, У **пераклічцы** цягнікоў таварных.*

Верш Максіма Танка «У кожнай расліны адменная мова», які складаецца з 10 радкоў, цалкам пабудаваны на метафарычных вобразах, азначэннях і атаясамленнях гукавога тыпу. Асноўную сэнсавую нагрузку ў вершы нясе метафара-назоўнік мова (паўтараецца тройчы) і шматлікія азначэнні-эпітэты *цяністы, духмяны, гаючы, шумлівы* і мн. інш.:

*У кожнай расліны адменная мова:
Іначай гавораць сасняк і бярознік,
Алешнік і ельнік, дубняк і ляшчэўнік,
Лазняк і лімоннік, каліннік, маліннік.*

*Я часта прыходжу да іх у гасціны,
Каб мову сваю асвяжыць і папоўніць
Іх мовай цяністай, духмянай, гаючай,
Шумлівай, грымучай, стозвоннай,
шматзорнай,
Часамі – вясёлай, шалёнай, як травень,
Часамі – тужлівай, барвовай, дажджлівай.*

8. Квантытатыўныя метафары (лац. *quantitativus* ‘колькасны’) заснаваны на падабенстве фізічных параметраў прадметных сутнасцей, іх колькасці, памеры, велічыні, аб'ёме, глыбіні і інш. У творах Максіма Танка

часцей за ўсё выкарыстоўваюцца метафары з недакладным (прыблізным) колькасным зместам. У якасці крыніцы для метафар з актуалізаванымі семамі ‘многа, вялікая колькасць чаго-, каго-небудзь’, ‘што-небудзь неабсяжнае, неабдымнае’ даволі часта выступаюць кампаненты тэматычных груп, што характарызуюць сілу і магутнасць прыродных з’яў, іх стыхійнасць і неабмежаваныя магчымасці. Эпіцэнтрам у гэтай падгрупе з’яўляюцца назоўнікі *мора, акіян*: *Калышацца снежнае мора На крылах мяцеліцы; Вецер гладзіць хмараў цені, мора жыта; Хвалявалася мора сцягоў і людзей; І пахіснулася мора людское; Мора вогненных рэклам; Васіль успомніў мора каласоў, жніво; Плешча мора людскіх галасоў; Акіян траў.*

Пераносныя ЛСВ полісеманта *рака* могуць характарызавацца гіпербалізацыяй, вялікай ступенню перабольшвання: *Рэкі слёзаў няўцешных, гарачых; Рэкі смутку і радасці Я пераходзіў не раз.*

У субстантыва *наводка* квантытатыўныя метафарычныя ЛСВ утвараюцца па формуле ‘часовае падняцце вады ў валасмаў у выніку раставання снегу або вялікіх дажджоў’ → ‘вялікая прастора, паласа чаго-небудзь’. *Сінее высокі абрыў. На кручы стагодні дровы. Над імі наводка зары, Вятроў несціханых напевы.*

Сярод полісемантаў з неакрэсленым колькасным зместам сустракаюцца назоўнікі, пераасэнсаванні ў якіх развіваюцца па мадэлі «статак, чарада, зграя (жывёл, птушак) → гурт, натоўп (людзей, прадметаў)»: *І расселася шляхта, кулакі і магнаты З саранчою асаднікаў, катаў, шпікоў; На калгасных палях – табуны трактароў; Куль парызанскіх гарачы рой.*

Другасныя ЛСВ полісемантаў *капэла, талака, сейм* у творах Максіма Танка вылучаюць на першы план значэнні ‘гурт птушак, насякомых, група якіх-небудзь аднародных прадметаў’: *І тады пайшла капэла: Заліліся жаўрукі, На ўсе галасы запелі, Жабы, кані, кулікі; Капэла камароў ды лесуноў-рагатуноў; Пад навальніцай веснавой запела Бярозаў прыдарожная капэла; З камарынай талакою звонкай Салаўі спрачаюцца ўначы; Талакі камарынай плыву перазвон; Сейм бусліны збіраецца Восеньскай раніцай; Буслы збіраюцца на сейм перад сваім адлётам.*

Асновай для квантытатыўных пераасэнсаванняў могуць служыць найменні атмасферных ападкаў, а таксама завеі, завірухі, хмары (дождж, лівень, град, хмара, пурга): *І сняцца нівы, пералескі, Ды непразныя кусты Лістом завеяныя сцежкі І сініх зораў дождж густы; Прайшлі праз свінцовыя ліўні; Хлешча зор сініх лівень; Дрэвы пасечаны градам куль; Спатыкалі дзяўчаты і хмары касцоў; Рыбы ходзяць хмарами густымі; Зноў хмара конскіх грыў Уздыбілася, узняўшы клубы дыму; Я помню, калі пад свінцовай пургой, Прыпаўшы грудзьмі да зямлі, быў зямлёй.*

Прыметы ‘вялікая колькасць, мноства чаго-небудзь’, ‘вялікая плошча чаго-небудзь’ акцэнтуюцца ў субстантывах з першаснымі ЛСВ ‘войска’, ‘масавая народная гульня’, ‘узгорак’, ‘масіў зямлі, зарослы дрэвамі’: *Цэлая армія Рэдактараў, стылістаў, Карэктараў Правярае кожнае слова; Сцежкай адною заходзіць месяц і зор карагод; Калыша лес зялёнай асакі; Першаю сцежкаю ўсходзіць Сонца і зор карагод.*

Менш распаўсюджанымі з’яўляюцца полісеманты, квантытатыўныя ЛСВ якіх развіваюцца ў напрамку ‘малы памер’, ‘невялікая колькасць чаго-небудзь’. Сема ‘малая, нязначная колькасць каго-, чаго-небудзь’ вылучаецца на першы план у полісеманта *жменя*: *Туліцца каля платоў жменя худых цялят*; «*Лепей жменя дружбы, Як бочка золата*», — часта паўтараў *Вясковы сталяр Марка*. Квантытатыўныя ЛСВ полісемантаў *крошка*, *глыток* ужываюцца ў адным метафарызаваным кантэксте і скіраваны на выяўленне ўнутранага стану чалавека: *Я з малых дзён прывык, Калі дзялюся з кім Шчадротамі ўспамінаў, Глыткамі радасці, турбот, Ці крошкамі надзей*, — *Глядзец у вочы субяседніка...*

9. Анімістычныя метафары (грэч. *anima* ‘душа’, *animatio* ‘адушаўлёнасць’) скіраваны на чалавека і адлюстроўваюць шырокія і разнастайныя сувязі аб’ектыўнай рэчаіснасці з быццём чалавека. Вытокі такіх метафар лёгка праглядаюцца ў анімізме, адушаўленні першабытным чалавекам прадметаў, сіл і з’яў прыроды. Бесумоўна, сённяшнія анімістычныя метафары ніяк не атаясамліваюцца з анімістычнымі ўяўленнямі нашых далёкіх продкаў, а з’яўляюцца вобразнымі характарыстыкамі людзей. У паэзіі Максіма Танка анімістычныя метафары не маюць шырокага пашырэння і, як правіла, адрасуюцца каханай, любімай дзяўчыне. Зыходнай базай для ўтварэння такіх метафар служаць найменні нябесных цел, а таксама суквеццяў з’яў і раслін (*заранка*, *зорка*, *колас*): *Далонь, мне на якой Збіралася пазаражыць, Сказаўшы мне, што ты — заранка, Што без цябе мне нельга жыць*; *Голас мілага: «Зорка ты мая...»*; *З іх адна ёсць такая, станам гібкая — колас, Ажно сэрца іграе, яе чуючы голас*.

11. Антрапамарфічныя метафары (грэч. *anthropos* ‘чалавек’, *morphe* ‘форма’) утвараюцца па малюнку «чалавек → птушкі, жывёлы, дрэвы, расліны, нябесныя целы, прыродныя з’явы і інш.». Надзяленне чалавечымі рысамі і якасцямі прадметаў жывой і нежывой прыроды (персаніфікацыя) мае доўгую гісторыю і сваімі каранямі ўзыходзіць да старажытных рэлігійных уяўленняў, веры людзей у магічную сілу слова. Старажытнае табу – забарона ўжываць назвы жывёл у час палявання, іх замена сінонімамі і семантычнымі адпаведнікамі – было адным з важнейшых фактараў развіцця антрапамарфічных метафар. Сёння гэты тып метафар шырока выкарыстоўваецца ў розных жанрах вуснай народнай творчасці, байках, а таксама паэтычных творах. У ідыястылі Максіма Танка антрапамарфічныя метафары развіваюцца ў наступных кірунках:

а) ‘чалавек’ → ‘птушка’ (*госць*, *жыхар*, *саліст*, *сям’я*): *І доўга я слухаў, пра што гаварылі Крылатыя госці на мове сваёй*; *Стары жыхар іміраў – цецярук*; *Шмат пісалі паэты і я Пра салістаў Нашых сцэн, нашых ніў, Пералескаў цяністых...*; *Уся птушыная сям’я вітае гул вясны*; *У сям’і крылатай згода*;

б) ‘брат (сястра)’ → 1. ‘хто-небудзь блізкі, роднасны’: *Вам, браты дарагія, прывет шле мой край*; *Заўжды квітней, зямля Тараса, Зямля маіх сяцёр, братаў!* → 2. ‘рака, якая ўліваецца ў возера, акіян’. *Енісей – родны*

брат акіяна. → 3. 'гриб, што расце ў пары з іншым гриbam'. Схаваліся між траў Падасінавік стары, Дзве ваўняначкі-сястры;

в) 'непаседлівы чалавек' → 'сцябло расліны ў самым пачатку яго развіцця з насення': *Вы бачылі, Як жыта калосіцца? Перш выплыве адзін з найбольш важных Непаседа-колос, Разгладзіцца, Расой прамыўшы вочы..;*

г) 'бяздомны, не заняты працай чалавек, які ўвесь час бадзяецца, мяняе месца жыхарства' → 'месяц'. *Часамі месяц, бяздомны бадзяга, забярэцца на стрэшкі дзіравых хмар;*

д) 'жанчына, якая вандруе, падарожнічае' → 'вясна'. *Прывет табе, вандроўніца-вясна!*

е) 'спявачка' → 'жалейка'. *Прыносіў ёй розныя забаўкі ён: То нейкае дзіва лясное, То часам павунню-жалейку, як звон, І нават люстэрка жывое;*

ё) 'музыкант, які іграе на бандуры' → 'стары дуб'. *На Украіне, дзе Дняпро Ля кручы пеніцца бруісты, Гудуць вячэрняю парой Дубы – старыя бандурысты.*

11. Зоамарфічныя метафары (грэч. *зооп* 'жывёла', *morphe* 'форма') шырока прадстаўлены ў большасці моў свету, што тлумачыцца генетычнай блізкасцю духоўнай і матэрыяльнай культур многіх народаў, тыпалогіяй разумовай дзейнасці чалавека, здольнасцю такога разраду слоў да рэгулярных пераносаў. Мадэль «жывёла → чалавек» характарызуецца рэгулярнасцю і прадуктыўнасцю сваіх тыпаў і грунтуецца на шматлікіх асацыятыўных сувязях жывёлы і чалавека. У якасці зыходнай базы для зоамарфізмаў у ідыястылі Максіма Танка выступаюць заанімы (найменні жывёл) і арнітонімы (найменні птушак). Зоамарфізмы выконваюць у мове экспрэсіўную функцыю і характарызуюцца высокай канататыўнай насычанасцю. Яны не толькі называюць чалавека, колькі вобразна, экспрэсіўна і ацэначна характарызуюць яго (як са станоўчага, так і адмоўнага боку). Сема «абмежаванасць, неразумнасць, някемлівасць» акцэнтуюцца ў структуры полісеманта *баран*: *Адзін з іх толькі швагер Мітрафан, На лагзе стоячы, крычаў: «Баран! На што на сцены лезеш п'яным лбом!». Трывала замацаваліся асацыяцыі драпежных жывёл з ворагамі, чужынцамі, захопнікамі, небяспечнымі людзьмі (гад, гадзіна, звер, шакал, псіна): Сягоння гад прыпоўз у новай скуры, Леці вырвіце з зубоў яму язык; Будзем вешаць гадаў хітрых На высокіх на асінах; Гора вам, гора! Калі вы .. не растопчаце лютую гадзіну ў час; Яшчэ удар па полчышчах варожых, Адкінут звер ад новых рубяжоў; І як мала мы ведаем гэтага звера; Я чую стогн Афрыкі Каланіяльнай, Выціце ў эфіры Шакалаў паганых; Не чакаючы зораў, даў ходу у бомбасховішча. Ведае, псіна, што ад зораў ён гэтых загіне.*

Асновай для зоамарфічнай метафары можа служыць падабенства эмацыянальных адносін. Вытворныя ЛСВ у такіх выпадках дэсемантызуюцца і не столькі характарызуюць асобу, колькі ў абагульняльнай форме выражаюць ласку, сімпатыю, павагу да чалавека, акцэнтуюць увагу на яго смеласці, адважнасці, прыгажосці (*сокал, арол, ластаўка, жаваранак, зязюленька, птушка*): *Сярод ніў і каласоў Гэткі **сокал** хіба не зблудзіў;*

Сінявокі **сокал**, што з табой; Успомні паўшых ты **арлоў** і як змагаліся яны; А ты, **арол**, глядзі – дзяўчыны ў рыбакоў не забяры; Што ж, **ластаўка мая**, ты скажаеш?; Дык не ўцякай, няма спяшаць куды, Мой ранні жаваранак залаты; Не плач, не бойся, **жаваранак мой**; Яно напамінае **Зязюленьку** тую, З якой я расстаўся даўно, Па якой я сумую; Як вырвацца **птушцы** на волю ізноў?

12. У якасці сферы-крыніцы для зоасемічных метафар (грэч. *zoon* ‘жывёла’, *sema* ‘знак, значэнне’) выступаюць найменні жывёл. Рэцыпіентныя ЛСВ прадстаўлены ў Максіма Танка невялічкай групай транспартных сродкаў: *Спыняюць хаду **мурашы** гарадскія – трамваі, таксі і аўтобусы; Бачыш сам: **фашысцкія сцяргатнік** няспынна ў небе кружаць.*

13. Персаніфікаваны тып метафар (лац. *persona* ‘маска, твар’, *facere* ‘рабіць’) адносіцца да ліку ўнутранай полісеміі, дзе пераносы ажыццяўляюцца ад чалавека і на чалавека. Пры найменнях асобы практычна не адбываецца трансфармацыі дэнататыўнай суаднесенасці, назіраецца толькі замена канататыўных сутнасцей. Менавіта таму многія ЛСВ нясуць на сабе адбітак суб’ектыўнага пачатку, гіпатэтычнага домыслу, што абумоўлена наяўнасцю ў семантычнай структуры слова ідэятычнага і рэляцыйнага кампанентаў, якія ўплываюць на кірунак сэгсавых мадыфікацый ЛСВ.

У працэс утварэння танкаўскіх другасных намінацый уключаюцца найменні міфічных і фантастычных асоб, казачных герояў. Знешні выгляд такіх герояў, іх дзеянні і ўчынкі суадносяцца з чалавекам, які, як правіла, характарызуецца са станоўчага боку (*багіня, анёл, чараўніца*): *Я шмат **багінь** спакуслівых І ласкавых страж, Але табе, паэзія, Ніколі не здраджаў; А зараз На каралеўскай Шпітальнай пасцелі, І пад аховай **анёлаў** У белых халатах; Штодзень дзярж – белыя **анёлы** – На стойбішча прыходзяць грамадой; Разбудзіла мяне сцюардэса – **Анёл** з мятнымі цукеркамі; Ах, **чараўніца** ты мал!* Такія рысы характару, як хлуслівасць, падман актуалізуюцца пры ўтварэнні другаснага ЛСВ полісеманта *пярэварачень*: *Не верце Ні словам, сказаным за чаркай, Ні абяцанням і прамовам Тыранаў Ці захапленням нейчай Беспамылкавасці, Ні клятвам **пярэваратняў**.*

14. Многія з танкаўскіх метафар лічацца аказіянальнымі, індывідуальна-аўтарскімі. Яны паглыбляюць разуменне пачуццёвага ўспрымання рэальнасці, апелююць да ўяўленняў і фантазій і праз іх да разумення жыцця і сутнасці з’яў. Значэнне такіх метафар найчасцей раскрываецца ў канструкцыях, дзе важную ролю адыгрывае характар спалучальнасці слоў (звычайна нестандартны) і семантычная напоўненасць кожнага слова: *Вясенняя **зораў сяўба** Расой ападае на верас; Ля грэблі **Вада закінае** Ад зораў, што ночка З **мяхоў** высыпае; Горкі **попел** **прамоў** Угрызаецца ў вочы; Усё не збяруся Прывесці ў парадак Рабочы стол, Напакаваны друзам слоўным, **Абломкамі думак**; З пачуццём нейкага суму Пакінуў Вычарпаныя **студні** Сваіх **песень**; Гэй, вольная песня, ўздымайся, ляці ты На **крылах** **маланак** нястрымных, агністых; Калісьці, Легкадумна заглыбіўшыся У **лабірынце** **сваіх Пошукаў Праўды**, Узяць забыўся Нітку Арыядны; Каб на кожным слове ставілі **таўро праўды**, ... Напэўна, лягчэй і*

святлей нам жылося б на свеце; Што можа зраўняцца з гаючасцю сну, Калі ты, Набегаўшыся за атарай, За рэхам жалейкі, Зарываеся ў **космасе** Мурожнага **сена**?

Зрэдку ў метафарызаваны кантэкст уключаюцца найменні музычных інструментаў: Ціхай **скрыпкай** заіграе польны вецер; Доўга лес на **гусях** граў зялёных; Галосіць пад вострым **смыком** палазоў Тугой безнадзейнай сцяжыны **струна**.

У індывідуальна-аўтарскіх метафарах знайшла сваё выразнае выяўленне філасофская катэгорыя часу, якая адлюстроўвае працягласць існавання ўсіх з'яў рэчаіснасці, паслядоўнасць змен іх станаў. Характар і асаблівасці метафар часовага тыпу залежаць ад таго, які аспект шырокай тэмпаральнай палітры актуалізуецца ў працэсе метафарызацыі. Сам час і эпоха, калі жыў чалавек і якім ён будзе ў будучым, хвалюе паэта: *О, як лёгка ісці, Адчуваючы матчыны рукі, ачуваючы крылы юнацтва, Адчуваючы плечы каханай; Яго сэрца крыгі часу не сатруць; Смела мы ў саль жыцця Будзем ісці і пець!*

Часцей за ўсё Максім Танк робіць падсумоўванне пэўных жыццёвых фактаў і падзей, якія адышлі ў далёкае мінулае. Памяць і мінулае – скразная тэма многіх твораў паэта: *У лабірынце **пмяці** маёй Цудоўнейшыя скарбы выяўляю; За акном снег павольна ляціць. Не парвалася б **памяці ніць**... ; Ты мне часцей напамінай, Каб не забыў я Перакрэсліць Асабістыя ўсе крыўды, З **кішэняў памяці** павытрасаць Усе словы, што страцілі вартасць; І як цяжка цягнуцца, Ў далонях трымаючы толькі **Кульбаку ўспамінаў**; Мы сустракаемся, ветэраны, У цэнтральным скверы Нашага горада, На **скрыжаваннях** сваіх **ўспамінаў**; Лепш нырну я ў **бездань стагоддзяў**, Калі прапачур мой будучы скальда Шаткаваў крыжакоў пад Грунвальдам. Верш «Парог, вычасаны з успамінаў» пабудаваны на скразных метафарах, якія раскрываюць няспыненны і назваротны ход жыцця, адыход у мінулае важных для чалавека людзей, прадметаў, прымет і абставін:*

*Парог, вычасаны з успамінаў,
Астаўся за мной;
Дзверы, на завесах цвыркуновай песні,
Асталіся за мной;
Вокны, зашклёныя вачамі блізкіх,
Асталіся за мной;
Хата, пакрытая крыламі ластвак,
Асталася за мной, –
Як жа мне азірнуцца назад,
Нават калі б я застыў
Слупом солі?*

У структуры паэтычных тэкстаў Максіма Танка шырока ўжываюцца разгорнутыя метафары, якія нясуць пэўную лагічную, вобразную і эмацыянальную нагрузку. Часцей за ўсё яны ўяўляюць з сябе спалучэнні некалькіх генітыўных метафар (як правіла, яны выступаюць у ролі аднародных членаў):

- *А я іду яго [лесу] Паслухаць **снеў**, Спрадвечныя чытаць **Пісьмёны дрэў**. Пісалі іх дажджы, Снягі, вятры На **серабры** Бярозавай **кары**, На **бронзе сосен**, **Зелені лістоў**, На **саматканых Дыванах імхоў**;*
- *Злучыш **спектры слоў і травы**, Злучыш **рэчышчы зораў і рэк**, — Так, як **фарбы агню і крыві** Мы злучалі ў суровы наш век;*
- *Каб лепш мог пачуць ты **Прыбой** несціханы Людскіх **галасоў**, **Навальніц**, **Акіянаў** — Павінен заткнуць свае вушы;*

*Чарнее трубка тэлефонная, як шпак, На **ворыве** пісьмовага **стала**, Дзе недакончанага **пісьма** Чарнеюць першыя **барозны**;*

- *Заўсёды былі **І**, відаць, заўсёды будуць **Высокія парогі да славы, Да любові, Да шчасця**. Толькі як змірыцца **З** высокімі **парогамі Да праўды і Справядлівасці?***

Даволі распаўсюджанымі ў дыскурсе Максіма Танка з’яўляюцца прэдыкатыўныя метафары, якія лічацца своеасаблівымі азначэннямі, вузкімі (аднаслоўнымі) ці шырокімі (шматслоўнымі) тлумачэннямі метафарычнага ЛСВ. Звязка (часцей нулявая) у такіх ізасемічных канструкцыях аб’ядноўвае два канцэпты і выражае адносіны метафарычнай тэласці. Дзейнік выступае ў якасці зыходнага ЛСВ, а выказнік — у якасці вытворнага метафарызаванага ЛСВ. *Бусел — вартавы вясковы; Цецярук — стары жыхар імшараў; Невялікі павучок — вяшчун добрай весткі; Вуды — пругкія антэны; Ледзяшы — першыя ластаўкі вясны; Дарога — шэрая бясконцая нітка З вузламі памяці; Найлепшы адпачынак — праца; Вандэроўніца — гэта кропля вадзіцы; Каханне наша — персцень зачараваны той*

Прэдыкатыўныя метафары не заўсёды дазваляюць у поўным аб’ёме выразіць сэнс, усебакова ахарактызаваць прадмет. Таму іх дэскрыпцыя часам уключае пашырэнне і далейшае развіццё тэмы, што фармальна перадаецца даданымі і аднароднымі членамі сказа, часткамі складаных сказаў і цэлымі сказамі. Метафарычнае апісанне слова-донара, такім чынам, становіцца больш дэталёвым, разгорнутым, мяжа якіх у радзе выпадкаў з’яўляецца даволі пашыранай, адкрытай. Сэнсавая скіраванасць і рэцыпіентны склад такіх кантэкстуальных метафар залежыць ад светабачання пісьменніка, глыбіні ўражанняў і асацыяцый, звязаных з прадметам апісання. Менавіта таму ў прэдыкатыўных канструкцыях змест дзейніка выяўляецца шляхам пільнага і скрупулёзнага падбору вялікай колькасці слоў самай рознай сэнсавай скіраванасці. Параўн.:

- *Месяц — Самотная лодка Шукальніка перлаў, Які некалі ў хвалі нырнуў І не выплыў;*
- *Зоры — раскіданая сейбітам пшаніца, Каб, летучы ў далёкі вырай позні, Было чым пералётным птахам пажывіцца, Не апускаючыся на зямлі барозны, Дзе не заўжды дадуць нат і вады напіцца Падарожным;*
- *Сонца — неабдымная мара, Якую перадаюць: Вецер — ветру, Дрэва — дрэву, Хваля — хвалі, Камень — каменю, А чалавек — чалавеку з рук у рукі;*

- *Акіян – гэта шчодрасць без краю, Дзе ў кожнай краплінцы то сонца палае, То перлы яснеюць, то хмары цямнеюць, То громы грываць ды шумяць адысеі;*
- *Айсбергі – гэта алмазы Палярнага ззяння, Сны, што пад сіверам Сняцца грэнландскім кітам. Айсбергі – гэта застылыя Горы маўчання, Помнікі шхунам разбітым І іх маракам;*
- *Сосны – гэта не сосны, а гаротныя ўдовы, Што аднойчы прыйшлі стрэціць родных сваіх І застылі на дзюнах ды на скалах суровых, Не пабачыўшы, не дачакаўшыся іх;*
- *Стрэлкі гадзінніка – ножніцы Нястомнага краўца, Які дзень і ноч Кроіць час І шые мне з яго вопратку;*
- *Ключ жураўліны! Гэта ключ, якім адмыкаюць Веснія воды, Цёплыя подыхі ветру, Зялёныя руні, Птушыныя гнёзды, Вясёлкі І радасць;*
- *Памяць мая – Бяздонная Тонь. Я часта з яе Вылоўліваю скарбы;*
- *Словы – пух тапаліны, Перакаці-поле. Іх трэба зазямляць, Прыкрываць далонямі, Вуснамі, Сэрцам, Каб яны прараслі песнямі.*

Сярод даволі распаўсюджаных разгорнутых прэдыкатыўных метафар тэматычна вылучаюцца дыскурсы пра паэзію, яе сутнасць і прызначэнне. Яны ўключаюць у свой склад некалькі вобразна-сэнсавых фокусаў у спалучэнні з рознага кшталту семантычнымі распаўсюджвальнікамі. Параўн.: *Паэзія — гэта адвечная цяга Вяршыч да нябёс, А траваў і дрэваў — Да сонца. Паэзія — гэта вясёлкавы мост Ад сэрца людскога Да мары. Паэзія — дружба Зярна і зямлі, Агню і крызі Прабуджэнне...* («Трактат аб паэзіі»); *Паэзія – гэта тое, Міма чаго Мы праходзім штодзень, Але пра што Ні акушэры, Ні трунары Не ведаюць нічога* («Пасля бясконцых пошукаў»). У вершы «Паэзія» паэт парнуоўвае паэтычную творчасць з бліскавіцай, вызваленнем з няволі, з зясновай кветкай, пацалункам, дружбаю і радасцю, са следам разведчыка, скарынкай чорствага хлеба, з сокам вінаграда. Але ўсе гэтыя азначэнні, на думку ааўтара, не ахопліваюць глыбіні і сутнасці паэзіі, якая для творцы нешта большае:

*А ты аказалася большым:
Ты – кроў, штопульсую па жылах,
Ты — сонца, якое
Прасторы святлом азарыла,
І без чаго, як без маці
Або без радзімы,
Ні нараджацца, ні жыць
На зямлі немагчыма!*

Дыскурс Максіма Танка часта разгортваецца за кошт вобразных азначэнняў і шматлікіх канкрэтызатараў асабовых займеннікаў, якія па прычыне дэяктычнасці і ў пэўнай ступені семантычнай апустошанасці імкнуцца да пастаяннага кантэкстава-семантычнага экспліцыравання. У структурным плане такія паэтычныя тэксты складаюцца з дзвюх частак, першая з якіх прадстаўлена асабовым займеннікам, а другая –

прэдыкатыўным цэнтрам, у якім закладзены практычна неабмежаваныя рэсурсы семантычных атаясамліванняў, параўнанняў, пераўвасабленняў (у лінгвістычнай літаратуры такія прэдыкатыўныя цэнтры называюцца супазітыўнымі метафарамі ці аўтаметафарамі). Напаўненне прэдыкатыўнай часткі часцей за ўсё з'яўляецца метафарычнай самаідэнтыфікацыяй, аўтарскім «я», напоўненым самымі рознымі асацыяцыямі і параўнаннямі, ланцужкамі супярэчлівых і, здавалася б, несумяшчальных сімвалаў і вобразаў:

*Я – ў кожным пажары,
Я – полымя брат,
Я – ў кожным удары
Жалезных лапат.
Я – ў скаргах, я – ў слёзах
І сірат і ўдоў.
Я – ў шуме бярозаў
У гуле вятроў.
Я – ў чорных загонах,
У скібах цяжкіх,
У кос перазвоне
Між ніў залатых.*

Аўтаметафары ў сваёй большасці праліваюць пэўны свет на творчую «лабараторыю» аўтара, дзе лірычны герой хоча зблізіцца з іншымі рэаліямі, растварыцца ў іх, выказаць свае адносіны да іншых людзей. У фокусе пэўных ацэнак і меркаванняў часцей за ўсё аказваецца жанчына, каханая дзяўчына. Максім Танк параўноўвае жанчыну з заранкай, веснім звонам, промнем святла, рэхам, жывым серабром: *Ты – заранка..., без цябе мне нельга жыць; Ты заўсёды няўлоўнай была: То веснім звонам Паміж радасцю і смуткам, То промнем святла Паміж быццём і небыццём, То рэхам Паміж мінулым і будучым, То жывым серабром, Што працякае Праз пальцы рук, Калі цябе абдымаю.*

У філасофскім вершы «Ты яшчэ толькі намёк на чалавека» выкарыстоўваюцца вялікія магчымасці градацыі ў спалучэнні з анафарай, што дазваляе аўтару выразна і пераканаўча акрэсліць тэму разважання, перадаць вопыт, мудрасць, скандэнсаванасць думак цэлых пакаленняў людзей.

*Ты яшчэ толькі намёк на чалавека,
Калі ва ўсім спадзяешся на маці;
Ты яшчэ – чвэрць чалавека,
Калі ва ўсім спадзяешся на дружбу;
Ты толькі – паўчалавека,
Калі ва ўсім спадзяешся на любоў, -
І толькі тады становішся чалавекам,
Калі ўсе могуць спадзявацца
На цябе.*

Такім чынам, арганічнае ўключэнне ў тканіну тэксту шматлікіх метафар і іх разнастайных камбінацый стварае спецыфіку ідыястылю Максіма Танка. Менавіта інтэнсіўнасць метафары, яе больш-менш канкрэтнае значэнне раскрываецца ў межах пэўных тэкставых фрагментаў, якія дазваляюць слову маніфэставаць сваю семантыку праз суму прымет і значэнняў іншых слоў і тым самым ствараць перадумовы для розных атаясамліванняў і прыпадабненняў. У паэтычных творах Максіма Танка прадстаўлены практычна ўсе семантычныя тыпы метафар (вонкавападабенчыя, лакатыўныя, акцыянальныя, квалітатыўныя, экзістэнцыяльныя, псіхалагічныя, гукавыя, квантытатыўныя, анімістычныя, зоамарфічныя, зоасемічныя, персаніфікаваныя) і розныя іх камбінацыі. Паэтычныя тэксты наглядна дэманструюць і пацвярджаюць тэарэтычныя вывады аб тым, што цэнтрам прыцягнення метафары з'яўляецца чалавек і ўсё, што звязана з яго жыццём і дзейнасцю (ад фізічных асаблівасцей да абстрактных адносін і паняццяў). Чалавек канцэптуалізуе розныя рэаліі, абапіраючыся на свае ўласныя ўяўленні і каштоўнасці арыентацыі, канцэнтруе вакол сябе прэдыкаты самых розных прадметаў і сам надзяляе іх сваімі прэдыкатамі.

У паэтычныя тэксты Максіма Танка арганічна ўключаюцца індывідуальна-аўтарскія метафары, якія ў пэўных кантэкставых сітуацыях мабілізуюць свой павярхоўны і глыбінны патэнцыял і ствараюць яркія, непаўторныя і запамінальныя вобразы. Сярод такіх метафар найбольш пашыранымі з'яўляюцца шматкімпанентныя і прэдыкатыўныя структуры, агульная семантычная скіраванасць якіх носіць апісальна-пералічальны і сентэнцыяльны характар. Спецыфіка і семантычная напоўненасць такіх метафар, безумоўна, залежыць ад светапогляду і светаўспрымання аўтара, яго жыццёвага вопыту індывідуальных сістэм каштоўнасцей, багацця ўяўленняў і свежасці асацыяцый, а таксама ад асаблівасцей і стылю і почырку выкладання фактаў і многіх іншых прычын. Шырокае выкарыстанне метафар і іншых вобразна-выяўленчых сродкаў спрыяе стварэнню адметнага, непаўторнага і запамінальнага стылю паэзіі Максіма Танка.